

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution

(CC BY-ND 4.0 International) license • <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0>

MAŁGORZATA KOCHANOWICZ¹

Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu, Polska

ORCID 0000-0003-3775-8854

Zgłoszono: 21.11.2024; zrecenzowano: 3.04.2025; zaakceptowano do druku: 7.04.2025

POSTAWY RODZICÓW WOBEC KORZYSTANIA PRZEZ DZIECI Z NOWYCH TECHNOLOGII. ANALIZA WYBRANEJ GRUPY BADANEJ

PARENTS' ATTITUDES TOWARDS CHILDREN'S USE OF NEW TECHNOLOGIES. ANALYSIS OF A SELECTED RESEARCH GROUP

Abstract: The main purpose of this article was to find out the opinions of 300 parents of children up to the age of 16, living in Warsaw, on their children's use of new technologies. The main research questions were: – the extent of children's/adolescents' interest in new technologies, – to find out parents' knowledge of cyber threats, – to find out about their declaration of safety in the use of new media by children and adolescents. Main results: The results of the diagnostic survey showed that the interest of children, including the youngest ones, in new technologies can be described as high. Parents of children who use new technologies will declaratively describe their level of knowledge of children's online risks as low or medium, and their interest in taking part in training on the risks to which their child is exposed online can be considered low.

Keywords: children, teenagers, parents, new technologies, information security, personal data, parent training on internet safety

Streszczenie: Celem głównym tego artykułu było poznanie opinii 300 rodziców dzieci w wieku do 16. roku życia, mieszkających w Warszawie, na temat używania przez ich dzieci nowych technologii. Główne pytania badawcze dotyczyły: – skali zainteresowania dzieci/nastolatków nowymi technologiami, – poznania wiedzy rodziców o cyberzagrożeniach, – poznania deklaracji pogłębiania wiedzy rodziców z zakresu bezpieczeństwa, korzystania przez dzieci i nastolatków z nowych mediów. Główne wyniki: Wyniki sondażu diagnostycznego pokazały, że zainteresowanie dzieci, również tych najmłodszych nowymi technologiami można określić jako wysokie. Rodzice dzieci, które korzystają z nowych technologii, deklaratywnie określili swój poziom wiedzy z zakresu zagrożeń dzieci w Internecie zazwyczaj jako niski lub średni,

¹ **Małgorzata Kochanowicz** – doktor nauk o bezpieczeństwie, radca prawny. Specjalizuje się w bezpieczeństwie informacji i ochronie ludności. Autorka artykułów naukowych i prasowych. Adres e-mail: malgorzata.kochanowicz@wp.pl.

a zainteresowanie tychże rodziców wzięciem udziału w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które jest narażone dziecko w Internecie można uznać za niskie.

Słowa kluczowe: dzieci, nastolatki, rodzice, nowe technologie, bezpieczeństwo informacji, dane osobowe, szkolenia rodziców w zakresie bezpieczeństwa w Internecie

Wprowadzenie

Dzieci stanowią od najmłodszych lat część świata cyfrowego. Im częściej młody człowiek korzysta z Internetu, tym jest większe ryzyko, iż napotka treści nieostrożne do jego wieku, mogące wywołać negatywny wpływ na jego psychikę. Jako jedno z cyberzagrożeń Grzegorz Krawiec wymienił pornografię (Krawiec, 2017). Tourkia Rebhi, Ilyas Bouderbala zwrócili uwagę na zagrożenie dzieci w Internecie w postaci seksualnej eksploatacji i wskazali na pilną potrzebę wzmocnienia ochrony prawnej dzieci, również na poziomie międzynarodowym (Rebhi, Bouderbala, 2023). Z kolei, Sylwester Bębas oraz Katarzyna Gucwa-Porębska wskazali na następujące cyberzagrożenia: „brutalne treści prezentujące przemoc i agresję, zachęcające do prostytucji, propagujące rasizm i ksenofobię, nawołujące do popełniania przestępstw, zachęcające do używania narkotyków lub hazardu czy też zawierające elementy psychomanipulacji np. namawiające do przystąpienia do sekty oraz propagujące niezdrowy styl życia” (Bębas, Gucwa-Porębska 2022). Zagrożenia dzieci w Internecie zostały również przedstawione w pracy Bartłomieja Skowrońskiego. Zwrócił on uwagę na zagrożenia w postaci: wykorzystania danych w sposób przestępczy, agresji, przemocy rówieśniczej, kontaktu z treściami, które są niebezpieczne dla psychiki i rozwoju, wykorzystywania seksualnego, związanych z gramami komputerowymi, uzależnieniami (Skowroński, 2022). Jako zagrożenie występujące w Internecie podano również językowe wyrażanie niechęci wobec dzieci (Bańczyk, 2024). Lucyna Kwiril przeprowadziła badania, za pomocą wywiadu, dotyczące sytuacji i zagrożeń dzieci w Internecie, badając w 2010 r., jedno dziecko i jednego rodzica w 1034 polskich rodzin. Próba liczyła 535 chłopców oraz 499 dziewcząt w wieku od 9 do 16 lat. Autorka wskazała, iż rodzice dzieci, które doświadczyły w Internecie takich zagrożeń jak: widok treści związanych z seksem w Internecie, otrzymywanie wiadomości związanych z seksem, osobiste spotkania z osobą poznaną w Internecie czy cyberagresja kierowana w ich stronę przez rówieśników – nie mają świadomości wystąpienia tych zdarzeń. Następnie autorka podkreśliła, że rodzice powinni wykazywać większe zaangażowanie w zapewnienie dziecku bezpieczeństwa w Internecie oraz należy jak najszybciej podjąć działania edukacyjne (Kirwil, 2011).

Należy zauważyć, iż ryzyko natrafienia na działania cyberprzestępców, w przypadku dzieci jest duże, ponieważ nie mają one świadomości zachowań stanowiących cyberzagrożenia (Edwards 2021), są narażone w Internecie na wszelkie działania hakerów np. cyberataki (Jałowiecka, 2023), a sam „Internet stanowi doskonały obszar

nadużyć seksualnych w ramach tzw. „groomingu” (Skoczylas 2023). Niekiedy, same dzieci dopuszczają się nagannych zachowań w postaci cyberprzemocy, obrażania czy krytykowania. Może również dochodzić do znęcania się nad rówieśnikami (Kmieciak, 2017). Badana przez Justynę Siemianow grupa rodziców wskazała, iż dostrzegają oni zagrożenia, „które mogą dotyczyć i nierzadko dotyczą czterech obszarów funkcjonowania dzieci: poziomu poznawczego, behawioralnego, emocjonalnego i somatycznego” (Siemianow 2017).

Opis badań i wyniki

Uczestniczący w badaniu rodzice zostali rekrutowani opierając się o zasadę śnieżnej kuli. Już zrekrutowani rodzice polecali jednego i tylko jednego znajomego rodzica. Udział w badaniu był absolutnie dobrowolny. Badani rodzice zostali poinformowani o celu badania.

Badanie zostało wykonane metodą sondażu diagnostycznego (Bauman, Pilch, 2001, s. 79). Technika zastosowana to kwestionariusz ankiety (Bauman, Pilch, 2001, s. 96), w którym znajdowały się pytania otwarte i zamknięte, łącznie 13 pytań. Kwestionariusz ankiety kierowany był mailowo (plik w formacie doc), za pomocą linku do niego lub w formie papierowej. Badanie zrealizowano w okresie od marca do kwietnia 2024 r. Ze względu na niereprezentatywny charakter próby, wyniki nie mogą być uogólniane na populację ogólną. Materiał badawczy został poddany analizie statystycznej z użyciem pakietu SPSS wersja 27.

Po zakończeniu procedury badawczej wszyscy badani podzieleni zostali na trzy grupy, gdzie pierwszą grupę (najmłodszą) stanowili rodzice posiadający dzieci w wieku do lat 7 (35 proc. badanych), drugą grupę w wieku od 8 do 13 lat (43 proc. badanych) i trzecią grupę od 14 do 16 lat (22,6 proc.).

Tabela 1. Wiek dzieci. Suma rodziców przekraczała 100 proc. ponieważ dwoje rodziców posiadało po dwoje dzieci

Przedział wiekowi dzieci, których rodzice brali udział w badaniu	Liczba dzieci, których rodzice brali udział w badaniu	Przedstawienie procentowe liczby dzieci, których rodzice brali udział w badaniu [w proc.]
0-7 lat	105	35
8-13 lat	129	43
14-16 lat	68	22,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie. Tematem badania było: używanie przez ich dzieci nowych technologii.

Respondenci celowo zostali podzieleni według grup wiekowych ich dzieci, ponieważ trzynasty rok życia człowieka to granica wiekowa, w której prawo pozwala decydować dziecku o sobie w pewnych zakresach. Dziecko kończąc 13 lat uzyskuje

ograniczoną zdolność do czynności prawnych i może samodzielnie zawierać wybrane umowy.

W badaniu nie brali udziału rodzice dzieci powyżej 16 roku życia, albowiem są to dzieci bardziej świadome i dojrzałe, które znają realia Internetu z doświadczenia. Z kolei granica wiekowa 7 do 8 lat została wprowadzona z uwagi na rozpoczęcie etapu szkoły podstawowej, a co za tym idzie większego korzystania z Internetu. Przyjmuje się powszechnie, że wiek około ośmiu lat to czas, w którym dzieci zaczynają rozumieć intencje innych w bezpośrednich i pośrednich kontekstach interakcyjnych (Livingstone 2009). W badaniu ważnym było, aby objąć nim rodziców małych dzieci – ponieważ jak wskazali Giovanna Mascheroni i Donell Holloway – nie jest jasne, co rozumieją małe dzieci i jak zachowują się w środowisku cyfrowym (Mascheroni, Holloway 2019).

Respondenci mogli udzielać więcej niż jednej odpowiedzi. Ważnym było, iż w badaniu wymieniono nowe technologie, do korzystania z których niezbędne jest posiadanie Internetu i urządzenia ułatwiającego korzystanie z niego.

W celu bliższego przyjrzenia się z jakich nowych technologii korzystają dzieci, dokonano analizy wyników badań z podziałem na grupy wiekowe. Podział na grupy wiekowe pokazuje, która z grup wiekowych korzysta i z jakich rodzajów nowych technologii. W tab. 2 znajdują się wyniki badań dla dzieci w wieku do 7 lat (105 badanych). W tab. 3 znajdują się wyniki badań dla dzieci w wieku od 8 do 13 lat (129 badanych). W tab. 4 podano wyniki badań dla dzieci w wieku od 14 do 16 roku życia (68 respondentów).

Tabela 2. Nowe technologie, z których korzystają dzieci w wieku do 7 lat (n=105)

Rodzaj nowej technologii	Udział procentowy udzielonych przez rodziców odpowiedzi w stosunku do 105 (wszystkich) respondentów, którzy mają dzieci w wieku do 7 lat [w proc.]
Krótkie filmiki: Tik Tok, shorts na You Tube	87,61
Gry komputerowe np. Brawl Stars, Fortnite, Roblox, Grand Theft Auto	73,33
Programy do muzyki: Spotify, You Tube	17,14
Aplikacje na telefonie do gier	12,38
Programy do filmów i bajek: Netflix, Disney, VOD, You-Tube,	11,42
Portale społecznościowe, media społecznościowe, komunikatory np. Facebook, Twitter, Messenger, Instagram, WhatsApp, Snapchat	10,47
Programy do prowadzenia spotkań on-line: Teams, Zoom, Skype itp.	8,57
Aplikacje na telefonie do nauki języków obcych	7,6
Skrzynka mailowa	3,8

Rodzaj nowej technologii	Udział procentowy udzielonych przez rodziców odpowiedzi w stosunku do 105 (wszystkich) respondentów, którzy mają dzieci w wieku do 7 lat [w proc.]
Okulary gogle VR	2,85

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie, na temat używania przez ich dzieci nowych technologii.

Tabela 3. Nowe technologie, z których korzystają dzieci w wieku od 8 do 13 lat (n=129)

Rodzaj nowej technologii	Udział udzielonych przez rodziców odpowiedzi w stosunku do 129 (wszystkich) respondentów którzy mają dzieci w wieku od 8 do 13 lat [w proc.]
Skrzynka mailowa	100
Krótkie filmiki: Tik Tok, shorts na You Tube	97,6
Gry komputerowe: Brawl Stars, Fortnite, Roblox, Grand Theft Auto	95,3
Portale społecznościowe, media społecznościowe, komunikatory np. Facebook, Twitter, Messenger, Instagram, WhatsApp, Snapchat	93,7
Programy do muzyki: Spotify, You Tube	90,6
Programy do prowadzenia spotkań on line: Teams, Zoom, Skype itp.	88,2
Programy do filmów i bajek: Netflix, Disney, VOD, You Tube,	88,2
Aplikacje na telefonie do nauki języków obcych	88,2
Aplikacje na telefonie do gier	85,8
Okulary gogle VR	52,8
Usługi przechowywania w Chmurze	9,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie.

Tabela 4. Nowe technologie, z których korzystają dzieci w wieku od 14 do 16 lat (n=68)

Rodzaj nowej technologii	Udział procentowy udzielonych przez rodziców odpowiedzi w stosunku do 68 (wszystkich) respondentów, którzy mają dzieci w wieku od 14 do 16 lat [w proc.]
Programy do uczestnictwa i prowadzenia spotkań on line: Teams, Zoom, Skype itp.	100
Krótkie filmiki: Tik Tok, shorts na You Tube	98,52
Programy do oglądania filmów i bajek: Netflix, Disney, VOD, You Tube,	98,52
Programy do słuchania muzyki: Spotify, You Tube	98,5
Aplikacje na telefonie do nauki języków obcych	98,5
Gry komputerowe np. Brawl Stars, Fortnite, Roblox, Grand Theft Auto	97,1
Portale społecznościowe, media społecznościowe, komunikatory np. Facebook, Twitter, Messenger, Instagram, WhatsApp, Snapchat	97,1
Aplikacje do gier na telefonie	94,11
Skrzynka mailowa	94,11
Okulary gogle VR	86,8
Usługi przechowywania w Chmurze	33,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie.

Następnie poproszono rodziców-respondentów, aby wskazali inne nowe technologie, z których korzystają ich dzieci. Było to jedyne pytanie otwarte. Odpowiadając na to pytanie badani wskazali, że jest to:

- laptop,
- krokomierz,
- mapa Google,
- okulary VR.
- platforma do gier,
- smart watch,
- tablet,
- telefon,
- telewizja,

Ponad 1/3 rodziców-respondentów odpowiedziało, iż „nie ma innych”, lub „nie kojarzy”, czy też „nie korzysta”. Powyższe odpowiedzi wskazują, na dość słabą znajomość nowych technologii.

Zapytano respondentów jak oceniają swoją własną wiedzę z zakresu zagrożeń, na które jest narażone ich dziecko w Internecie (samoocena wiedzy nt. zagrożeń). Odpowiedzi na tak postawione pytanie opierało się na subiektywnych odczuciach

badanych rodziców. W naukach społecznych dopuszczalne jest badanie subiektywnych ocen. Zastosowano tutaj trzystopniową skalę szacunkową od „niski poziom” po „wysoki poziom” (bez określania zakresu treściowego tych znaczeń). Połowa badanych rodziców (52 proc.) oceniała ją jako niską, niewiele mniej na średnią (46 proc.) zaś 2 proc. jako wysoką. Rodzice samooceniający swoją wiedzę z zakresu zagrożeń w Internecie jako niską w 75 proc. deklarują udział w szkoleniu. Ci, którzy oceniają jako średnią w 63 proc, zaś w wysokim w 100 proc. deklarują, że wezmą udział w takich szkoleniach.

Tabela 5. Samoocena świadomości rodziców z zakresu zagrożeń, na które są narażone dzieci (w wieku do 16 lat) w Internecie (n=300).

Poziom świadomości rodziców z zakresu zagrożeń, na które jest narażone ich dziecko w Internecie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez rodziców	Przedstawienie procentowe liczby udzielonych odpowiedzi przez rodziców [w proc.]
Wysoki poziom	5	1,7
Średni poziom	139	46,3
Niski poziom	156	52

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie, na temat używania przez ich dzieci nowych technologii.

W dalszej części badania postawiono pytanie: „Czy przeszedłeś/ przeszłaś szkolenie z zakresu zagrożeń, na które jest narażone twoje dziecko w Internecie?”. Na to pytanie respondenci odpowiedzieli w:

- 82,3 proc. – nie,
- 5,7 proc. – nie pamiętam,
- 2 proc. – tak.

Podsumowanie tych wyników każe sądzić, że badani rodzice raczej nie przeszli szkolenia z zakresu zagrożeń, na które jest narażone ich dziecko w Internecie. Dwa procent badanych to raczej błąd pomiaru niż, świadoma deklaracja świadomego zachowania.

Tabela 6. Deklaracje udziału, w przeszłości, w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które jest narażone dziecko w Internecie

Deklaracja udziału, w przeszłości, w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które jest narażone dziecko w Internecie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez rodziców	Przedstawienie procentowe liczby udzielonych odpowiedzi przez rodziców [w proc.]
tak	6	2
nie	247	82,3
nie pamiętam	47	15,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie, na temat używania przez ich dzieci nowych technologii.

Respondenci posiadający dzieci w wieku szkolnym, odpowiedzieli również na pytanie „Czy zgodziłbyś się/zgodziłabyś się wziąć udział w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które jest narażone Twoje dziecko w Internecie?”. Otrzymane wyniki pokazują, że większość rodziców (70 proc.) chce wziąć udział w takim szkoleniu. 17 proc. nie ma czasu na takie szkolenia, 8 proc. ma inny powód dla którego nie skorzysta z takiego szkolenia, niecałe 5 proc. ma inne powody nie pozwalające wziąć udziału w takim szkoleniu. Ponad 80 proc. badanych rodziców, którzy uczestniczyli w przeszłości w szkoleniu na temat zagrożeń w Internecie pragnie ponownie uczestniczyć w takim projekcie, 73 proc. nie biorących w przeszłości udziału w takim szkoleniu chce w przyszłości przejść przez takie szkolenie.

Tabela 7. Deklaracje wzięcia udziału w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które są narażone dzieci w Internecie. n=300

Deklaracja wzięcia udziału w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które są narażone dzieci w Internecie	Liczba odpowiedzi udzielonych przez rodziców	Przedstawienie procentowe liczby udzielonych odpowiedzi przez rodziców [w proc.]
Tak, chętnie	210	70
Raczej nie – nie mam czasu	52	17,3
Raczej nie – inny powód	24	8
Nie, ponieważ nie potrzebuję	14	4,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań w okresie od marca do kwietnia 2024 r., na grupie 300 rodziców dzieci w wieku do 16-ego roku życia, mieszkających w Warszawie, na temat używania przez ich dzieci nowych technologii.

Wnioski z badań

Zainteresowanie nowymi technologiami przez dzieci w wieku do lat 16 można określić jako duże. Z referowanych badań wynika, iż nie było dziecka, które by nie korzystało z wymienionych w badaniach nowych technologii. Oznacza to, że

dane osobowe każdego dziecka respondenta są wprowadzane do Internetu poprzez korzystanie z nowych technologii. To z kolei pociąga za sobą niebezpieczeństwo wystąpienia zagrożeń, na które są narażone dzieci używające Internetu.

Wyniki badań pokazują, że największym zainteresowaniem dzieci (nastolatków), w wieku od 7 do 16 lat „cieszą się”: krótkie filmiki umieszczane na „Tik Tok”, „shorts na YouTube” – od 73,3% do 98,5% badanych oraz gry komputerowe np. *Brawl Stars*, *Fortnite*, *Roblox*, *Grand Theft Auto* – 85,7% do 97,1% badanych. Im starsze dziecko, tym bardziej rozszerza ono wachlarz zainteresowań oraz nowych technologii, z których korzysta. Analiza statystyczna otrzymanych deklaracji, pokazuje, że bycie w Internecie jest zależne od wieku dzieci/nastolatków (choć starsze dzieci/nastolatkowie mogą być na nie bardziej odporne).

Wśród rodziców najstarszej grupy badanych (14-16 rok życia), niemal wszystkie wymienione w badaniu nowe technologie cieszą się dużym zainteresowaniem. Procentowo zainteresowanie każdą z wymienionych nowych technologii mieści się w granicach od 89,70% do 100% (w stosunku do 68 respondentów posiadających dzieci w wieku od 14 do 16 lat), jedynie z usług przechowywania w chmurze korzysta 33,82% (w stosunku do 68 respondentów posiadających dzieci w wieku od 14 do 16 lat) badanych. Mając na uwadze przeprowadzone badania można wywnioskować, iż im starsze jest dziecko, tym korzysta z większej liczby rodzajów nowych technologii. Najmniejszym zainteresowaniem cieszy się korzystanie z chmury – 11,7% czy okulary gogle VR – 43% wszystkich badanych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż jedynie 1,7% badanych rodziców ocenia swój poziom wiedzy z zakresu zagrożeń, na które są narażone ich dzieci (w wieku od 0 do 16 lat) w Internecie na poziomie wysokim, aż 52% badanych na poziomie niskim. Należy w tym miejscu zauważyć, iż w badaniu uczestniczyli rodzice dzieci, które nie osiągnęły jeszcze ograniczonej zdolności do czynności prawnych (13 rok życia), badani byli również rodzice bardzo małych dzieci, w tym kilkuletnich. Z uwagi na cały wachlarz zagrożeń czyhających na dzieci w Internecie, powyższych wyników nie można uznać za zadowalające. Należałoby się zatem zastanowić w jaki sposób zwiększyć zainteresowanie rodziców zagrożeniami jakie czyhają na ich dzieci w Internecie.

Dwa procent badanych rodziców zadeklarowało, iż odbyło szkolenie z zakresu zagrożeń, na które jest narażone dziecko w Internecie, a 16 proc. nie pamięta, czy takie szkolenie odbyło, a 82,3 proc. odpowiada, iż nie przeszli szkolenia z zakresu tychże zagrożeń. W porównaniu do wyników samooceny 46 proc. badań (tabela nr 6), dane te mogą być uznane za niepokojące. Należy zauważyć, iż 98,3 proc. badanych uważa, że ich poziom wiedzy z zakresu zagrożeń, na które są narażone ich dzieci w Internecie jest na poziomie niskim lub średnim, a jedynie 6 osób odbyło szkolenie z zakresu zagrożeń, na które jest narażone ich dziecko w Internecie. Może to oznaczać, iż rodzic posiadając świadomość niskiej lub średniej wiedzy na temat zagrożeń, nie podjął działań, aby ten poziom wiedzy podwyższyć, zdobywając stosowną wiedzę.

Zaś jeżeli chodzi o chęci wzięcia udziału w szkoleniu z zakresu zagrożeń, na które jest narażone dziecko w Internecie, 70 proc. badanych twierdzi, iż chętnie wzięłoby udział w takim szkoleniu. Pozostałe 30 proc. twierdzi, iż nie wzięłoby udziału w takim szkoleniu, ponieważ go nie potrzebuje, nie ma czasu lub z innego powodu. Wynik ten nie jest zadowalający, albowiem aż 98,3 proc. badanych uważa, że ich poziom wiedzy z zakresu zagrożeń, na które są narażone ich dzieci w Internecie jest na poziomie niskim lub średnim.

Badanie funkcjonowania w Internecie zależy od uzyskania odpowiedzi na wiele pytań w tym: kto (w jakim wieku; płeć), z użyciem jakich nośników (komputer, notebook, tablet, telefon, zegarek, okulary gogle VR), w jakim celu (nauka, gra, zabawa, komunikacja, praca).

Czyhające zagrożenie: naruszenie ochrony danych osobowych

Zagrożenia dzieci w Internecie mogą być również skutkiem naruszenia ochrony danych osobowych, a więc naruszenia integralności, dostępności albo poufności informacji o dziecku; na przykład, gdy ma miejsce nieuprawnione, przypadkowe, bezpodstawne udostępnienie danych. Takie naruszenie bezpieczeństwa informacji może doprowadzić do powstania u dzieci uszczerbku fizycznego, szkód majątkowych, w tym strat finansowych, szkód niemajątkowych, takich jak: ograniczenia praw dzieci, dyskryminacja, kradzież tożsamości, sfałszowanie tożsamości, naruszenie dobrego imienia, wyrządzenie szkody społecznej, czy utrata kontroli nad danymi osobowymi (Rozporządzenie, motyw 85). Jednym z największych skutków naruszenia ochrony danych osobowych występujących w cyberprzestrzeni jest ich kradzież oraz naruszenie prywatności (Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych, 2018). Opracowanie Urzędu Ochrony Danych Osobowych jako przykład zagrożeń w przypadku włamania się do danych osobowych dzieci wskazuje:

- w zakresie naruszenia poufności danych – wykorzystanie rodziców, którzy posiadają krytycznie chore dzieci celem czerpania korzyści ze słabości (np. szarlatani),
- w zakresie naruszenia integralności danych – zakłócenie leczenia z uwagi na utracone dane, co z kolei może prowadzić do nasilenia się choroby lub jej nawrotu,
- w zakresie naruszenia dostępności danych – wystąpienie nieuzasadnionych opóźnień przyznania pomocy finansowej, co z kolei może mieć negatywny wpływ finansowy na rodziny leczonych dzieci (*Naruszenia ochrony danych osobowych*, 2019).

Na skutki naruszenia ochrony danych osobowych zwrócili również uwagę Wiktoria Grabalska i Rafał Wielki, którzy podkreślili, że dane osobowe dziecka mogą być używane bez wiedzy dziecka lub jego rodziców, a ponadto jak zaznaczyli „wielu rodziców wciąż nie ma świadomości, że informacje w mediach społecznościowych cechują się wysoką podatnością na wykorzystanie w celu dokonania

nadużyć” (Grabalska, Wielki, 2022). Dla przykładu, sharenting często powoduje ujawnienie takich danych osobowych jak na przykład imiona, nazwisko panieńskie matki, datę urodzenia, wiek, adresy domowe, miejsce urodzenia. Takie naruszenie ochrony danych osobowych może prowadzić do wyłudzenia pożyczek czy transakcji kartami kredytowymi (Grabalska, Wielki, 2022). Inne spojrzenie, tym razem na temat sharenting zostało przedstawione w publikacji Sandry Kubiak, gdzie zjawisko to przedstawiono zarówno jako zagrożenie, jak i szansę dla dziecka i jego rodziny, choć oceniono, iż sharenting stanowi w znaczenie większym stopniu zagrożenie niż szansę (Kubiak, 2023).

Zakończenie

Doniosłą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa dzieci w nowych technologiach odgrywają rodzice i inni opiekunowie prawni. Przede wszystkim powinni oni z młodym człowiekiem rozmawiać, poświęcać jemu czas, otaczać go opieką, zaufaniem oraz miłością. „Wychowanie rodzinne spełnia się przez silną więź osobową między rodzicami i dziećmi, wyrażającą się m.in. w odpowiedzialności za drugiego człowieka; we wzajemnych spotkaniach, w relacjach przepojonych miłością, troską, mądrością [...]” (Kazubowska 2023). Fundacja Dzieci Niczyje przeprowadziła badania dotyczące dzieci w wieku od 6 miesięcy do 6,5 roku życia, z których wynikało, iż „najczęściej rodzice pozwalają dzieciom korzystać z urządzeń mobilnych wtedy, gdy muszą się zająć własnymi sprawami (69 proc.). Połowa rodziców pozwala dzieciom korzystać z urządzeń mobilnych w nagrodę (49 proc.). W obu sytuacjach udziały są tym wyższe, im starsze są dzieci. Co piąty rodzic przyznaje też, że pozwala dziecku korzystać z urządzeń mobilnych, żeby dziecko zjadło posiłek (19 proc.)” (Bąk 2015). Należy pamiętać, iż „mózg dziecka potrzebuje również intensywnych doświadczeń z innymi osobami. Ani telewizja, ani komputery, tablety czy inne urządzenia mobilne nie zastąpią mu kontaktu z rodzicami czy innymi dziećmi, wspólnej zabawy, wspólnego czytania książek i innych doświadczeń, dzięki którym dzieci uczą się otaczającego je świata” (Kostrubała 2020), dlatego tak ważnym w walce z zagrożeniami Internetu jest obecność rodzica w życiu młodej osoby. Należy mieć na uwadze, że technologie „nie są celem samym w sobie. Nie mają zastąpić interakcji międzyosobowych ani zlikwidować tak zwanych tradycyjnych form kontaktów międzyludzkich w świecie realnym” (Wiązowski 2016). Na chwilę obecną, w Polsce rodzice mogą liczyć na wsparcie unijnych aktów z zakresu ochrony danych osobowych dzieci, lecz na inne regulacje będzie trzeba w dalszym ciągu czekać, na przykład na uchwalenie ustawy *o ochronie małoletnich przed dostępem do treści nieodpowiednich w Internecie*. Warto zaznaczyć, iż prawo ma dawać wsparcie, a nie zastępować rodzica. To rodzic modeluje zachowanie dziecka (Gózdź 2023). Prawo nie jest bowiem wystarczającym środkiem, by ochronić dzieci przed niebezpiecznymi zachowaniami innych w sieci (Szczepaniec 2012). Prawo poza funkcją wspierania rodzica w zapewnieniu bezpieczeństwa dziecka w Internecie,

ma również funkcję bodźcującą rodzica do zapewnienia tego bezpieczeństwa. Jak wskazała Katarzyna Ciućkowska być może dobrym pomysłem byłoby „uzupełnienie regulacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o wyraźne w nim wskazanie, że obowiązkiem rodzica lub opiekuna w ramach realizacji władzy rodzicielskiej jest także ochrona prywatności i wizerunku dziecka” (Ciućkowska 2024).

Bibliografia

- Bańczyk E. (2024). *Normalizacja niegrzeczności czy moralna panika? O wyrażaniu niechęci wobec dzieci w Internecie*. „Prace językoznawcze”, XXVI/3, 57-72. <https://doi.org/10.31648/pj.10348>
- Bauman T., Pilch T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. „Wydawnictwo Akademickie Żak”, Warszawa.
- Bąk A. (2015). *Korzystanie z urządzeń mobilnych przez małe dzieci w Polsce. Wyniki badania ilościowego*, Fundacja Dzieci Niczyje, s. 14. https://fdds.pl/_Resources/Persistent/6/c/8/d/6c8d4e101bc3495f4491c08ba9d9e53965fab438/Bak_Korzystanie_z_urzadzen_mobilnych_raport.pdf (data dostępu 12.11.2024)
- Bębas S., Gucwa-Porębska K. (2022). *Dysfunkcjonalność rodziny. Wychowanie – profilaktyka – wsparcie*. „Wydawnictwo Naukowe UP”, Kraków, s. 116.
- Ciućkowska K. (2024). *Sharenting a prywatność dziecka w świecie cyfrowym. O potrzebie uzupełnienia regulacji dotyczących ochrony prawnej dóbr osobistych dziecka*. „Journal of Modern Science”. Nr 58/2024. DOI: doi.org/10.13166/jms/191491
- Edwards S. (2021). *Cyber-safety and COVID-19 in the early years: A research agenda*. „Journal of Early Childhood Research”, Nr 2021/19(3), s. 397. <https://doi.org/10.1177/1476718X211014908>.
- Góźdz J. (2023) *Co i dlaczego warto kształtować i wspierać w wychowaniu?*. „Forum Pedagogiczne”, s. 110. <http://doi.org/10.21697/fp.2023.1.08>
- Grabalska W., Wielki R. (2022). *Czy dzieci powinny trafiać do sieci? Prawne i kryminologiczne aspekty zjawiska sharentingu*. „Prawo w działaniu”, s. 59. DOI: 10.32041/pwd.4904.
- Jałowiecka A. (2023). *Wyciek danych z systemu teleinformatycznego na przykładzie działalności wybranych organów administracji publicznej*. „PME”. Nr 1/2023, str. 5. https://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/137419/PDF/01_A_Jalowiecka_Wyciek_danych_z_systemu_teleinformatycznego_na_przykladzie_dzialalnosci_wybranych_organow_administracji_publicznej.pdf (data dostępu 15.11.2024).
- Kazubowska U. (2023). *Rodzina jako „przestrzeń chroniąca” dziecko przed cyberprzestrzenią – analiza teoretyczna z elementami praktyki opiekuńczo-wychowawczej*. „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”. Nr 5, str. 7. DOI: 10.5604/01.3001.0053.6032
- Kirwil L. (2011). *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*. Warszawa: SWPS – EU Kids Online – PL, s. 45 i 47. https://www.spidor.pl/wp-content/uploads/2012/10/raport_EUKIDSPL.pdf
- Kmiecik S. (2017). *Blog jako kreatywna forma aktywności dzieci w Internecie*. „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce”, (19/1), s. 35 <https://czasopisma.ignatianum.edu.pl/eetp/article/view/853>

- Kostrubala J. (2020) *Współczesne zagrożenia Internetu wobec dzieci i młodzieży*, http://www.porzamosc.pl/media/uploads/attach/2020-01/161_wspolczesne_zagrozenia_internetu__j._kostrubala.pdf
- Krawiec G. (2017). *Pornografia jako cyberzagrożenie w zakresie relacji międzyludzkich i propozycja profilaktyki*. W: Górka M. (red.). *Cyberbezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Realny i wirtualny problem polityki bezpieczeństwa*. Difin, Warszawa.
- Kubiak S. (2023). *Sharenting – współczesne zagrożenie czy szansa?* „Political dialogues”, s. 56, <http://dx.doi.org/10.12775/DP.2023.008>
- Livingstone S. (2009). *Debating children’s susceptibility to persuasion – Where does fairness come in?* „International Journal of Advertising”. Nr 28(1), str. 2-6.
- Mascheroni G., Holloway D. (2019). *The internet of toys: Practices, affordances and the political economy of children’s smart play*. „Palgrave Macmillan Cham”. Switzerland: Palgrave.
- Naruszenia ochrony danych osobowych*, Wytyczne Europejskiej Rady Ochrony Danych M. Adamczyk, Zespół Analiz i Strategii Urząd Ochrony Danych Osobowych (w formie prezentacji), 11 stycznia 2019 r., <https://www.uodo.gov.pl> (data dostępu: 21.01.2025 r.)
- Rebhi T., Bouderbala I. *Challenges and Prospects in Enforcing Legal Protection of Children from Online Sexual Exploitation*, „Krytyka Prawa”, tom 15, nr 4/2023, s. 21-33.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), (Dz.U.UE.L.2016.119.1).
- Siemianow J. (2017). *Nowe media w edukacji i wychowaniu dzieci i młodzieży z perspektywy wiedzy i działań ich rodziców*. „Forum Pedagogiczne”, 2017/2, s. 261.
- Skoczylas D. (2023). *Cyberzagrożenia w cyberprzestrzeni. Cyberprzestępczość, cyberterroryzm i incydenty sieciowe*. „Prawo w Działaniu”. Nr 53/2023, s. 107. DOI: 10.32041/pwd.5306
- Skowroński B. (2022). *Internet i związane z nim zagrożenia w opinii gimnazjalistów oraz ich rodziców*. „Seminare. Poszukiwania Naukowe”, s. 221-223. <https://doi.org/10.21852/sem.2013.33.16>
- Szczepaniec M. (2012). *Komputer jako narzędzie przestępstwa*, „Zeszyty Prawnicze”. 2012/12(2), s. 172-173. DOI:10.21697/zp.2012.12.2.08.
- Wiązowski J. (2016). *Rola technologii wspomagających w funkcjonowaniu społecznym uczniów z niepełnosprawnością wzroku w kontekście edukacji włączającej*. „Forum Pedagogiczne”, 2016/1, s. 105.